

هوش معنوی دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی زنجان و ارتباط آن با برخی متغیرهای جمعیت شناختی

پروین محبی^۱، لیلا رستگاری^۱، الهام جعفری^۱، منصوره سپهری نیا^۲

elhamdjafari@gmail.com

نویسنده‌ی مسئول: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، دانشکده پرستاری و مامایی

دریافت: ۹۱/۶/۵ پذیرش: ۹۱/۹/۲۱

چکیده

هدف و زمینه: هوش معنوی یکی از مفاهیم مهم در حوزه‌ی معنویت و لازمه سازگاری بهتر با محیط است. دانشجویان نمایانگر دستاوردهای معنوی و انسانی هر جامعه هستند و سلامت روان این قشر اهمیت فراوانی دارد. این مطالعه با هدف بررسی میزان هوش معنوی دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی زنجان و سنجش ارتباط آن با برخی متغیرهای جمعیت شناختی انجام شد.

روش بررسی: مطالعه حاضر، مطالعه‌ای توصیفی-همبستگی است. نمونه‌گیری به روش تصادفی طبقه‌بندی شده بر روی ۲۲۰ نفر از دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی زنجان انجام شد. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه هوش معنوی و پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ انجام شد.

یافته‌ها: نتایج مطالعه نشان داد که میانگین سنی نمونه‌ها $21/5 \pm 2/32$ سال با دامنه ۱۸-۳۳ سال و میانگین معدل نمونه‌ها $16/68 \pm 2/19$ بود. میانگین کل نمره هوش معنوی دانشجویان $121 \pm 17/42$ (حداقل ۴۳ و حداکثر ۱۴۵) بود. میانگین هوش معنوی در دختران $122/61 \pm 16/9$ و در پسران $116/3 \pm 18/44$ بود. ۸۳/۴ درصد دانشجویان هوش معنوی خوب، ۱۴/۵ درصد متوسط و ۱/۸ درصد هوش معنوی ضعیفی داشتند.

نتیجه‌گیری: دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی از سطح بالایی از هوش معنوی برخوردار بودند. از بین متغیرهای جمعیت شناختی، سن، جنس و معدل رابطه معنی‌داری با هوش معنوی داشتند.

واژگان کلیدی: هوش معنوی، دانشجویان، متغیرهای جمعیت شناختی

مقدمه

اهمیت فراوانی دارد، لازمست که مسایل روانی این قشر عظیم مورد رسیدگی قرار گیرد (۱). روان شناسی بهداشت در سال‌های اخیر اهمیت زیادی برای نقش راهبردهای مقابله‌ای افراد در چگونگی وضعیت سلامت جسمانی و روانی قائل شده است. شیوه‌های مقابله همان توانایی‌های شناختی و رفتاری هستند که فرد به منظور کنترل نیازهای رفاهی درونی

دانشجویان هر جامعه دسترنج معنوی و انسانی آن جامعه بوده و از سرنوشت سازان فردای کشور خویش به حساب می‌آیند. با پیشرفت صنعت و فن آوری جدید و مشکلات مربوط به آن، اختلالات و بیماری‌های روانی همانند مشکلات جسمانی، افزایش چشمگیری یافته و از که سلامت روان قشر دانشجو

۱- کارشناس ارشد مامایی، مربی دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۲- کارشناس ارشد پرستاری، مربی دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

مسائل روزانه استفاده کنند (۷).

فرامرزی و همکاران به نقل از تاین و پورهیت (Tain and Purohit)، هوش معنوی را توانایی تجربه شده‌ای می‌دانند که به افراد امکان دستیابی به دانش و فهم بیشتر را می‌دهد و زمینه را برای رسیدن به کمال و ترقی در زندگی را فراهم می‌سازد.

در حقیقت هوش معنوی مجموعه‌ای از فعالیت‌ها است که علاوه بر لطافت و انعطاف‌پذیری در رفتار، سبب خودآگاهی و بینش عمیق فرد نسبت به زندگی و هدفدار نمودن آن می‌شود؛ به گونه‌ای که اهداف، فراتر از دنیای مادی ترسیم می‌گردد و همین فرآیند موجب سازگاری فرد با محیط و خشنودی و رضایت دیگران شده است، زیرا وی با این سازگاری درصدد جلب رضایت خداوند متعال است (۸).

کاربرد آگاهانه هوش معنوی در زندگی فرد می‌تواند منجر به افزایش رابطه با خویش، دیگران و جهان بزرگ‌تر شود (۹). در مطالعه یعقوبی و همکاران که به بررسی هوش معنوی در دانشجویان دانشگاه بوعلی همدان پرداخته بود نشان داد که میانگین هوش معنوی ۴۵/۰۱ نمره بوده است و حدود ۱۰/۰۱ نمره از میانگین مورد انتظار در جامعه بیشتر بوده است (۳). در مطالعه‌ی دیگری که توسط معلمی انجام پذیرفت، نتایج نشان داد که میانگین مقیاس خود گزارش‌دهی هوش معنوی در دانشجویان دختر ۴۷/۸۴ و در دانشجویان پسر ۴۹/۵۹ بوده است (۱).

بنابراین با عنایت به نقش گسترده‌ی هوش معنوی در زندگی بشر و با توجه به این که دانشجویان هر کشور متضمن سازندگی و بالندگی فردای آن دیارند و سلامت روحی و جسمی آنان منشا اثرات مهمی در آینده آن کشور است. مطالعه حاضر با هدف بررسی وضعیت هوش معنوی دانشجویان و ارتباط آن با برخی از مشخصات دموگرافیک انجام شده است.

و بیرونی فشارآور به کار می‌گیرد. یکی از شیوه‌هایی که اخیراً روند رو به گسترش پیدا کرده است شیوه مقابله معنوی و مذهبی است (۲).

معنویت یکی از نیازهای درونی انسان بوده و برخی صاحب نظران آن را متضمن بالاترین سطوح زمینه‌های رشد شناختی اخلاقی و تلاش همواره‌ی آدمی برای معنا بخشیدن به زندگی و پاسخ به چراهای زندگی می‌دانند. همین امر باعث شده است که سازمان بهداشت جهانی نیز در تعریف ابعاد وجودی انسان علاوه بر ابعاد جسمانی، روانی، اجتماعی به بعد معنوی نیز اشاره کند و بعد چهارم یعنی بعد معنوی را نیز در رشد و تکامل انسان مطرح سازد (۳). از منظر قرآن کریم نیز اگر کلمه طیبه و اندیشه پاک توحیدی در وجود انسان، آگاهانه ریشه بدواند به اذن الهی میوه‌های شیرین نگرش و رفتار پاک انسانی و الهی را در پی خواهد داشت (۴).

هوش معنوی یکی از مفاهیمی است که در پرتو توجه و علاقه روان‌شناسان به حوزه‌ی معنویت، مطرح شده و توسعه پیدا کرده است. هوش معنوی سازه‌های معنویت و هوش را دون یک سازه جدید ترکیب می‌کند (۵) و به عنوان ظرفیت انسان برای پرسیدن سوالات نهایی درباره‌ی معنای زندگی و تجربیات همزمان و ارتباط یکپارچه بین ما و دنیایی که در آن زندگی می‌کنیم، مطرح شده است (۳). از این رو هوش معنوی لازمه سازگاری بهتر با محیط است و افرادی که هوش معنوی بالاتری دارند، تحمل آنان در مقابل فشارهای زندگی بیشتر بوده و توانایی بالاتری را برای سازگاری با محیط از خود بروز می‌دهند (۶).

به طور کلی می‌توان پیدایش سازه هوش معنوی را به عنوان کاربرد ظرفیت‌ها و منابع معنوی در زمینه‌ها و موقعیت عملی در نظر گرفت. افراد، زمانی هوش معنوی را به کار می‌برند که بخواهند از ظرفیت‌ها و منابع معنوی برای تصمیم‌گیری‌های مهم و اندیشه در موضوعات وجودی یا تلاش در جهت حل

روش بررسی

پژوهش حاضر، مطالعه توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانشجویان رشته‌های کارشناسی پرستاری، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته مامایی، کارشناسی هوشبری، کارشناسی اتاق عمل، کاردانی فوریت‌های پزشکی که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۰-۹۱ مشغول به تحصیل بوده و حداقل سابقه ۲ ترم، تحصیل را در این دانشکده را داشته‌اند.

از این تعداد (۵۸۴ نفر) با در نظر گرفتن نسبت جنسیت و گروه‌های آموزشی تعداد ۲۲۰ نفر دانشجوی (۵۶ پسر و ۱۶۴ دختر) با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده انتخاب شدند و از پرسشنامه هوش معنوی ۲۹ عبارتی به عنوان ابزار پژوهش استفاده شد.

پرسشنامه ۲۹ عبارتی هوش معنوی به صورت ۵ گزینه‌ای است و با روش لیکرت نمره گذاری شده است. حداقل نمره ۲۹ و حداکثر نمره ۱۴۵ می‌باشد. نمره (۶۷-۲۹) نشان دهنده هوش معنوی ضعیف، نمره (۱۰۶-۶۸) هوش معنوی متوسط و نمره (۱۴۵-۱۰۷) بیانگر هوش معنوی بالا است. این پرسشنامه توسط عبدالله‌زاده و همکاران در سال ۱۳۸۷ بر روی دانشجویان، هنجاریابی شده و پایایی آن نیز با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ محاسبه گردیده است (۱۰).

پس از جمع آوری داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی (میانگین، واریانس، انحراف معیار) برای خلاصه کردن داده‌ها و با توجه به نرمال بودن داده‌ها از روش‌های آمار تحلیلی (آنالیز واریانس برای بررسی تفاوت میانگین هوش معنوی در رشته‌های مختلف، همبستگی پیرسون برای تعیین همبستگی بین هوش معنوی و عوامل دموگرافیک) با استفاده از نرم افزار آماری نسخه SPSS ۱۸ استفاده گردید. لازم به ذکر است که این پژوهش پس از کسب اجازه از معاونت محترم آموزشی دانشکده پرستاری و مامایی زنجان انجام شد.

به کلیه شرکت کنندگان در تحقیق توضیحات کامل در خصوص اهداف طرح و محرمانه بودن اطلاعات داده شد و رضایتنامه کتبی از آنها اخذ شد.

یافته‌ها

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که از مجموع ۲۲۰ نمونه مورد پژوهش، ۱۶/۸۲ درصد دانشجوی کارشناسی پیوسته مامایی، ۸/۶۴ درصد کارشناسی ناپیوسته مامایی، ۴۲/۷۳ درصد کارشناسی پرستاری، ۱۶/۸۲ درصد کارشناسی هوشبری، ۷/۷۳ درصد کارشناسی اتاق عمل و ۷/۲۷ درصد کاردانی فوریت‌های پزشکی بودند. دامنه سنی دانشجویان بین ۱۸-۳۳ سال و میانگین آن $21/5 \pm 2/32$ بود. بیشترین میانگین سنی مربوط به دانشجویان ناپیوسته مامایی ($27/20 \pm 3/1$) و کمترین آن مربوط به دانشجویان اتاق عمل بود ($20/53 \pm 0/99$). ۷۴/۵ درصد نمونه‌های پژوهش را دختران و ۲۵/۵ درصد را پسران تشکیل داده بودند. ۱۱/۳۵ درصد نمونه‌ها متاهل و ۸۸/۶۵ درصد مجرد بودند. میانگین معدل دانشجویان مورد پژوهش نیز $16/68 \pm 29/1$ به دست آمد. دانشجویان رشته اتاق عمل از بیشترین میانگین معدل ($17/32 \pm 1/36$) و فوریت‌های پزشکی از کمترین معدل ($15/38 \pm 1/34$) برخوردار بودند.

میانگین نمره هوش معنوی دانشجویان $121 \pm 17/42$ (حداقل ۴۳ و حداکثر ۱۴۵) بود. میانگین هوش معنوی در دختران ($122/61 \pm 16/9$) و در پسران ($116/3 \pm 18/44$) بود. جدول ۱، میانگین هوش معنوی دانشجویان را نشان می‌دهد بر اساس نتایج این جدول بیشترین نمره مربوط به دانشجویان رشته مامایی و کمترین نمره مربوط به دانشجویان فوریت‌های پزشکی بوده است. ۸۳/۴ درصد دانشجویان هوش معنوی خوب، ۱۴/۵ درصد متوسط و ۱/۸ درصد هوش معنوی ضعیفی داشتند. بر همین اساس، در سطح معناداری ۹۵ درصد

($p=0/003$) دانشجویان تفاوت آماری معنی داری وجود دارد. هوش معنوی در دانشجویان دختر، افرادی که سن و معدل بالاتری داشتند بیشتر بوده است.

هوش معنوی در رشته‌های مختلف دانشکده پرستاری و مامایی با هم تفاوت معنی داری داشت ($p=0/01$). همچنین نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که میان هوش معنوی با جنس ($p=0/02$) و سن ($p=0/004$) و معدل

جدول ۱: مقایسه میانگین نمرات هوش معنوی در دانشجویان رشته‌های مختلف دانشکده پرستاری و مامایی زنجان

رشته تحصیلی	میانگین نمره هوش معنوی	آزمون آماری
کارشناسی پیوسته مامایی	۱۲۲±۱۳	P=0/010 F=3/125
کارشناسی ناپیوسته مامایی	۱۳۶/۵±۹/۶	
کارشناسی پرستاری	۱۱۹/۹±۱۶/۳	
کارشناسی هوشبری	۱۱۷/۴±۲۴/۶۴	
کارشناسی اتاق عمل	۱۲۲/۷±۱۳/۷	
کاردانی فوریت های پزشکی	۱۱۵/۱±۱۴/۶	

بحث و نتیجه گیری

نتایج بدست آمده بیانگر آن است که بیش از ۸۰ درصد دانشجویان این دانشکده از هوش معنوی بالایی برخوردارند. با توجه به جدید بودن سازه هوش معنوی، پیشینه تحقیق اندکی در این خصوص در دسترس است. از جمله تحقیقات موجود در این زمینه، مطالعه کریمی و همکاران (۱۳۹۰) می‌باشد که در قالب یک مطالعه توصیفی- همبستگی به بررسی رابطه هوش معنوی و صلاحیت بالینی پرستاران پرداخته است. این محققین نیز مشاهده کردند که اکثر پرستاران هوش معنوی بالایی داشتند (۱۱). این یافته‌ها از ۲ منظر قابل بحث است. با توجه به این که هر دو مطالعه بر روی جامعه پرستاری انجام شده است، از یک سو، این فرضیه در ذهن شکل می‌گیرد که شاید بالا بودن هوش معنوی پرستاران و دانشجویان این رشته به محیط کار و تحصیل این افراد منسوب باشد. در علم روانشناسی، از هوش معنوی به عنوان میزان پختگی هیجانی فرد یاد می‌شود (۱۲). در واقع، برای بهره مندی از هوش معنوی، فرد باید از یک سری

ویژگی‌های اخلاقی از قبیل: خردمندی، دیدگاه کل‌نگر داشتن، دلسوزی، انعطاف پذیری و قدرت سازش برخوردار باشد (۱۳). پس شاید، در حرفه های مرتبط با علوم پزشکی به خصوص مشاغل چون پزشکی، پرستاری و مامایی که در ارتباط تنگاتنگ با بیمار، همواره با موقعیت‌های حساس و بحرانی مواجه هستند، افراد به فراخور تجربه‌های غنی خود، رویکرد روشن بینانه‌تری نسبت به مسائل داشته و در نتیجه از قدرت و هوش معنوی بالاتری برخوردار می‌شوند. اما از سوی دیگر، ما شاهد آن هستیم که در مطالعات انجام شده بر روی سایر گروه‌ها نیز نتایج همسویی گزارش شده است. رقیب و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهش خود، هوش معنوی دانشجویان دانشگاه اصفهان را در سطح بالایی ارزیابی کردند (۱۴). حریری و همکاران (۱۳۹۰) نیز وضعیت هوش معنوی کتابداران دانشگاه های دولتی شهر اصفهان را بالا گزارش کردند (۱۵). با این اوصاف، شاید بتوانیم سطح بالای هوش معنوی به دست آمده در مطالعات مختلف را به کل جامعه و یا حداقل به قشر تحصیل کرده جامعه تعمیم بدهیم.

ارزش‌های دینی، زمینه رشد هوش معنوی مردان را فراهم کرده است (۱۹،۱۴).

از دیگر یافته‌های این پژوهش، ارتباط مثبت معنادار بین هوش معنوی و سن است. باقری به نقل از ولمن (Wollman) می‌نویسد که همه عوامل معنوی با سن رابطه معنی‌داری دارند (۲۰). در مطالعه زکوی و همکاران (۱۳۸۷) دانشجویان مقاطع تحصیلی بالاتر از نگرش مذهبی بیشتری برخوردار بودند، که شاید بتوان این مساله را به بالاتر بودن سن و سطح فکری دانشجویان مقاطع بالاتر نسبت داد (۱۷). در مطالعه یانگ و مائو (Yang & Mao) نیز سن، عقاید مذهبی و سابقه کار رابطه معنی‌داری با هوش معنوی داشتند (۱۶). این مساله ممکن است به دلیل پذیرش بیشتر تجربه‌های معنوی با افزایش سن باشد. با این وجود یافته ناسازگاری در مطالعه رقیب و همکاران (۱۳۸۷) و اکبری زاده و همکاران (۱۳۹۰) در خصوص رابطه سن و هوش معنوی مشاهده شد (۲۱،۱۴). دامنه سنی نمونه‌های هر دو پژوهش در دوره جوانی است، به طوری که میانگین سنی دانشجویان در مطالعه رقیب و همکاران (۱۳۸۷) ۲۵ سال و در مطالعه اکبری زاده (۱۳۹۰) ۳۲ سال است. افراد در این دامنه سنی اغلب به شدت تحت تاثیر نگرش‌های همدیگر قرار می‌گیرند و شاید هنوز به آن درجه از بلوغ معنوی دست نیافته باشند (۲۲). عده‌ای از صاحب نظران معتقدند در بسیاری از افراد پس از سن ۳۵ سالگی تغییرات عمده‌ای در ناخودآگاه شکل می‌گیرد که می‌تواند در روند معنویت و ارتقا هوش معنوی آنها تاثیر گذار باشد. (۱۳).

یکی از فرضیه‌های مورد آزمون در این پژوهش ارتباط وضعیت تاهل با هوش معنوی بود. اگرچه میانگین هوش معنوی دانشجویان متاهل بیشتر از افراد مجرد بود، ولی این اختلاف از نظر آماری معنی‌دار نبود. این یافته با نتایج حریری و همکاران (۱۳۹۰)، باقری و همکاران (۱۳۹۰) و اکبری زاده و همکاران (۱۳۹۰) همسو می‌باشد (۱۴،۱۹،۲۰). ولی با نتایج

البته این مساله، با توجه به جو دینی و معنوی حاکم بر جامعه کنونی ما دور از انتظار نیست. چرا که ویژگی‌های لازم هوش معنوی در کنار توانایی‌های دیگری چون اعتقاد به معنویات و داشتن باورها و ارزش‌های دینی تبلور پیدا می‌کنند (۱۴). یانگ و همکاران (۲۰۰۷) نیز در کشور چین به بررسی هوش معنوی پرستاران پرداخته و گزارش کردند که هوش معنوی در این گروه از افراد نقش چندان پررنگی ندارد، به طوری که بیش از ۸۲ درصد افراد دارای هوش معنوی پایین و ۱۷/۱ درصد هوش معنوی متوسط داشتند (۱۶). این یافته می‌تواند بر این امر صحه گذارد که با توجه به جایگاه مذهب و عقاید دینی در کشور ما، معمولا افراد خود را در سطح بالاتری از معنویات ارزیابی می‌کنند (۱۱).

سایر یافته‌ها حاکی از ارتباط معنی‌دار هوش معنوی با جنس، سن و رشته تحصیلی بود. ولی هوش معنوی با وضعیت تاهل رابطه نداشت.

در مطالعه حاضر، همسو با برخی مطالعات، هوش معنوی دختران به طور معنی‌داری بیشتر از پسران بود. در مطالعه ظهور و همکاران (۱۳۸۱) و زکاوی و همکاران (۱۳۸۷) نگرش معنوی دختران به طور معنی‌داری بالاتر از پسران بود (۱۷،۱۲). در مطالعه جورج و همکاران (۲۰۰۶) نیز ارتباط آماری معناداری بین جنسیت و هوش معنوی مشاهده شد، به طوری که زنان از میانگین هوش معنوی بالاتری نسبت به مردان برخوردار بودند (۱۸). شاید بتوان این مساله را برخاسته از این واقعیت دانست که علایق زیبایی‌شناختی، اجتماعی و دینی زن‌ها به مراتب بیش تر از مردان است (۱۴). بناب به نقل از یونگ معتقد است که روند تکامل هوش معنوی در زنان به طور متفاوتی از مردان صورت می‌گیرد (۱۳). با این وجود در مطالعه رقیب و همکاران (۱۳۸۷) و صحرائیان و همکاران (۱۳۹۰) بین جنسیت و هوش معنوی ارتباط معناداری وجود نداشت. این گروه از محققین معتقدند که فرصت‌هایی موجود در جامعه برای تقویت معنویات و

کار بالینی نیز می‌باشند، که می‌تواند به این عوامل مربوط باشد.

در تحلیل نهایی یافته‌های حاصل از این پژوهش و تحقیقات مرتبط، اشاره به چند نکته می‌تواند سودمند باشد. نخستین مسأله‌ای که ما در بررسی متون به آن برخوردیم، تنوع ابزارهای مورد استفاده برای ارزیابی هوش معنوی در مطالعات است که امکان مقایسه و تحلیل یافته‌ها را دشوار می‌سازد. اگرچه این وضعیت عمدتاً به نوپا بودن این شاخه از علم باز می‌گردد، ولی انجام مطالعاتی در جهت مقایسه ابزارها و حصول اتفاق نظر در خصوص آنها می‌تواند کمک کننده باشد. همچنین با توجه به این که رابطه هوش معنوی با خصوصیات جمعیت شناختی هنوز به طور قطعی مشخص نشده است، نیاز به تحقیقات بیشتر و عمیق تری در این زمینه وجود دارد. چرا که برای ارتقا و بهبود هر متغیری ابتدا باید عوامل تاثیرگذار بر آن مورد شناسایی قرار گیرند. لذا انجام مطالعات تکمیلی برای بررسی عوامل مرتبط با هوش معنوی پیشنهاد می‌شود. مسلماً، با ارتقای سطح هوش معنوی افراد، توانایی حل مسأله و سازگاری افراد افزایش یافته و امکان رشد فرد به بالاترین سطوح شناختی، اخلاقی، هیجانی و بین فردی فراهم می‌شود.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از همکاری مسئولان محترم آموزش و دانشجویان محترم دانشکده پرستاری و مامایی زنجان و تمام کسانی که ما را در اجرای این پژوهش یاری کردند کمال تشکر و قدردانی را داریم.

رقیب (۱۳۸۷) که حاکی از رابطه معنی‌دار بین معنویت و وضعیت تاهل بود مطابقت ندارد (۱۴). به نظر می‌رسد این مسأله نیازمند تامل بیشتر و انجام مطالعات وسیع تر است، چرا که معمولاً دیدگاه افراد پس از ازدواج تغییر کرده و به پختگی و بالندگی بیشتری می‌رسند.

در این مطالعه تفاوت معنی‌داری از نظر نمره هوش معنوی بین دانشجویان رشته‌های مختلف دانشکده پرستاری و مامایی مشاهده شد. به طوری که دانشجویان مامایی ناپیوسته از بالاترین و دانشجویان فوریت‌های پزشکی از پایین ترین نمره در بین رشته‌ها برخوردار بودند. آزمون تعقیبی توکی نشان داد که این معنی‌دار بودن به اختلاف بین میانگین نمرات رشته‌های مامایی ناپیوسته با مامایی پیوسته، پرستاری و هوشبری مربوط می‌باشد. رقیب و همکاران (۱۳۸۷) علی‌رغم این که رابطه معنی‌داری بین هوش معنوی و متغیرهای مقطع تحصیلی و دانشکده مشاهده نکردند، ولی در مقاله خود می‌نویسند «به نظر می‌رسد که بین این متغیرها و هوش معنوی رابطه معنی‌داری وجود داشته باشد». آنها یکی از علت‌های این امر را ناهمگونی افراد در گروه‌های مورد بررسی خود می‌دانند (۱۴). در پژوهش زکوی و همکاران (۱۳۸۷) بین نگرش معنوی دانشجویان رشته‌های مختلف علوم پزشکی اختلاف معنی‌داری مشاهده شد (۱۷). بیشترین نگرش معنوی مربوط به دانشجویان پرستاری و مامایی و کمترین آن مربوط به دانشجویان رشته بهداشت بود. در پژوهش ما، دانشجویان مامایی ناپیوسته در مقایسه با سایر گروه‌ها چندین تفاوت ویژه دارند، چون تمامی این دانشجویان دختر بوده و میانگین سنی بالا داشته و تعداد افراد متأهل در این گروه بیشتر است. همچنین تعدادی از این دانشجویان دارای چندین سال سابقه

منابع

- 1- Moallemi S, Bakhshi NM, Raghbi M. Relationship between mental health, spiritual intelligence and dysfunctional attitudes in students of Sistan and Baluchistan University. Journal of Fundamentals of Mental Health. 2011; 4(48): 702-9. [In Persian]

- 2- Sadeghi MR, Bagherzadeh Ladari R, Haghshenas M. A study of religious attitude and mental health in students of Mazandaran University of Medical Sciences. *J Mazand Univ Med Sci.* 2010; 20(75): 71-75. [In Persian]
- 3- Yaghobi A. Relationship between Spiritual intelligence and happiness in Bou Ali University of Hamadan. *Journal of Research in Educational System.* 2010; 9: 92-105. [In Persian]
- 4- The Holy Quran, Ibrahim, 14.
- 5- Emmons RA. *The psychology of ultimate concerns: motivation and spirituality in personality.* 2th ed. New York: Guilford Press. 1999; 51-73.
- 6- Smith S. Exploring the interaction of emotional intelligence and spirituality. *Traumatology.* 2004; 10(4): 231-243.
- 7- Emmons RA. is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The international Journal for the Psychology of Religion.* 2000; 10(1): 3-26.
- 8- Faramarzi S, Homaei R, Hoseini MS. Relationship between spiritual intelligence and emotional intelligence. *Biquarterly Journal of studies in Islam & Psychology.* 2009; 3(5): 23-27. [In Persian]
- 9- Sisk DA. Spiritual intelligence: The tenth intelligence that integrates all other intelligences. *Gifted Education International.* 2002; 16(3): 208-212.
- 10- Abdollah Zadeh H, Bagherpour M, Bourzhani S, Lotfi M. *Spiritual intelligence (Concepts, Measurement and Applications).* Tehran: Nashre Ravansanji; 2009. [in Persian]
- 11- Karimi Moonghi H, Gazrani A, Gholami H, Saleh Moghaddam AR, Ashoury A, Vaghei S. Relationship between Spiritual Intelligence and Nurses' Clinical Competency. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences Quarterly.* 2011; 18(2): 132-139. [In Persian]
- 12- Zohoor AR, Tavakoli A. Religious attitudes of the students of Kerman University of Medical Sciences. *Journal of Yasuj University of Medical Sciences.* 2003; 7 (28): 45-52. [In Persian]
- 13- Ghobari Bonab B, Salimi M, Selyani L, Noori Moghaddam S. Spiritual intelligence. *Journal of Modern Religious Thouth.* 2007; 3(10): 125-147. [In Persian]
- 14- Raghieb M, Ahmadi J, Siadat A. Analysis of Amount of Spiritual Intelligence among Students at University of Isfahan and its Relation to Demographic Traits. *Journal of Educational Psychology Studies.* 2008; 5(8): 39-56. [In Persian]
- 15- Hariri N, Zarrinabadi Z. A demographic analysis of librarians' spiritual intelligence. Case study: governmental university libraries in Isfahan. *Library and Information Research Journal.* 2011; 1(2): 29-44. [In Persian]
- 16- Yang K, Mao X. A study of nurses spiritual intelligence: A cross-sectional questionnaire survey. *International Journal of Nursing Student.* 2007; 44 (6): 999-1010.

- 17- Zakavi AA, Hoseini H, Azadbakht M, Ali mohamadpur R, Jalahi H. Assessment of religious attitude of students of Mazandaran University of Medical Sciences in 1385-1386. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*. 2008; 18(66): 88-92. [In Persian]
- 18- George, M. Practical application of spiritual intelligence in the workplace. *Human Resource Management International Digest Journal*. 2006; 14(5): 3-5.
- 19- Sahraian A, Gholami A, Omidvar B. The Relationship Between Religious Attitude and Happiness in Medical Students in Shiraz University of Medical Sciences. *Gmuhs Journal*. 2011; 17(2): 69-75.
- 20- Bagheri F, Akbarizadeh F, Hatami HR. The Relationship between Spiritual Intelligence and Happiness on the Nurse Staffs of the Fatemeh Zahra Hospital and Bentolhoda Institute of Boucher City. *Iranian South Medical Journal*. 2011; 14(4): 256-263. [In Persian]
- 21- Akbarizadeh F, Bagheri F, Hatami HR, Hajivandi A. Relationship between nurses' spiritual intelligence with hardiness and general health. *Behbood*. 2012; 15 (6) :466-472. [In Persian]
- 22- Duffy RD. The relationship between spirituality religiousness and adaptability. *Journal of Vocational Behavior*. 2005; 67(3): 429-440.

Spiritual Intelligence in Zanjan Nursing and Midwifery Students and its Related Factors

Mohebbi P¹, Rastegari L¹, Jafari E¹, Sepehri Nia M²

¹MSc. Dept. of Midwifery, School of Nursing and Midwifery, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

²MSc. Dept. of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

Corresponding Author: Dept. of Midwifery, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

Email: elhamdjafari@gmail.com

Background and Objectives: Spiritual intelligence is an important concept in the field of spirituality. It combines the spirituality and intelligence structures within a new structure. Spirituality helps to better compatibility with the environment. This study investigated the spiritual intelligence of Zanjan Nursing and Midwifery students and assessed its relationship with some demographic factors.

Material and Methods: In this correlational study, the intelligence level of 220 students in Nursing and Midwifery school of Zanjan were measured using the Spiritual intelligence questionnaire consisted of 29 items with the Likert scoring scale. The participants were selected using random sampling. The data was analyzed using statistical tests at the significant level of $P < 0.05$ in the SPSS-18.

Results: The result of the study revealed that 74.5 percent of the participants were female and 25.5 percent of were male. The mean age of the students was 21.5 (SD=23.2). The mean GPA of the students was 16.68 (SD=19.2). The mean score of Spiritual intelligence of student was 17.42 (SD=121) with a range of 43-145. The average of Spiritual intelligence was 16.9 (SD=122.61) among female students and 18.44 (SD=116.3) among male students. About 83.4 percent of students had good spiritual intelligence, 14.5 percent had average spiritual intelligence, and 1.8 percent of student had low spiritual intelligence.

Conclusion: Nursing and midwifery students have a high level of spiritual intelligence. Personality characteristics need to be evaluated as predictor of spiritual intelligence.

Key words: *spiritual intelligence, student, demographic*

Please cite this article as follows:

Mohebbi P, Rastegari L, Jafari E, Sepehri Nia M. Spiritual Intelligence in Zanjan Nursing and Midwifery Students and its Related Factors. Nursing and Midwifery Care Journal (NMCJ); 2012-2013; 2(2): 49-56.
